

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 4, Aralık/December 2020

Merve ŞENER

Uzm., Araştırmacı
senermerve92@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0864-0008>

**Mehmet Rauf'un "Halâs" Adlı
Romanında İşgal ve Direniş**

*Occupation and Resistance in Mehmet Rauf's
Novel "Halâs"*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 05.11.2020

Kabul Tarihi/Accepted: 12.12.2020

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2020

Atıf/Citation

Şener, Merve (2020). Mehmet Rauf'un "Halâs" Adlı Romanında İşgal ve Direniş. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4 (4), s. 983-1000. DOI: 10.34083/akaded.821664.

Şener, Merve (2020) . Occupation and Resistance in Mehmet Rauf's Novel "Halâs" *Journal of Academic Language and Literature*, 4 (4), p. 983-1000. DOI: 10.34083/akaded.821664.

<https://doi.org/10.34083/akaded.821664>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Mehmet Rauf'un çalışmaya konu olan Halâs (1929) adlı romanı, Türk halkının Mütareke ve Milli Mücadele yıllarındaki işgaller karşısında gösterdiği direnişi konu edinir. Eser kurgusunda, romanın baş karakteri Nihat'ın yaşadığı olayların paralelinde; İzmir ve İstanbul'un işgali, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin gerçekleşmesi, düzenli ordunun kuruluşu, Urfa, Maraş ve Antep şehirlerinin düşman işgalinden kurtulması, Sevr Antlaşması'nın İstanbul Hükümeti tarafından kabul edilişi ve Ankara'da yeni bir hükümetin kuruluşu, kronolojik bir sırayla yer almaktadır. Mehmet Rauf, Anadolu'daki direnişi ve kurtuluş öyküsünü Nihat karakteri üzerinden hikâyeleştirmiştir.

Bu çalışma kapsamında Halâs adlı eser, işgal ve direniş açısından incelenmiştir. Türk tarihinin önemli dönemeçlerinden biri olarak kabul edilen Milli Mücadele dönemini anlatma meselesine bir sorumluluk duygusu ile yaklaşan Mehmet Rauf, eserini tarihsel gerçeklere dayandırarak ele almıştır. Bu bakımdan, çalışmada, edebi bir eserin tarihi gerçekliği ne derece yansıttığına, eserden yapılan alıntılarla dikkat çekilmiştir.

Anahtar sözcükler: Mehmet Rauf, Halâs, Milli Mücadele, İşgal, Direniş.

Abstract

Mehmet Rauf's novel Halâs (1929), which is the subject of the study, is about the resistance of the Turkish people against the invasions during the Armistice period and the National Struggle. In the fiction of the work, it develops in parallel with the events experienced by Nihat, the main character of the novel. The occupation of Izmir and Istanbul, the realization of the Erzurum and Sivas Congresses, the establishment of the regular army, the liberation of the cities of Urfa, Maraş and Antep from the enemy occupation, the acceptance of the Treaty of Sevres by the Istanbul Government and the establishment of a new government in Ankara, are presented in chronological order. Mehmet Rauf has narrated the story of resistance and liberation in Anatolia through the character of Nihat.

Within the scope of this study, the work named Halâs was examined in terms of occupation and resistance. Mehmet Rauf, who approached the issue of describing the period of the National Struggle, which is accepted as one of the important turning points in Turkish history, handled his work based on historical facts with a sense of responsibility. In this respect, the extent to which a literary work reflects the historical reality is highlighted with quotations from the work.

Keywords: Mehmet Rauf, Halâs, National Struggle, Occupation, Resistance.

Giriş

Hanedanlıktan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde çeşitli devletlerin sömürüsü ve işgal hareketleri ile karşı karşıya kalan Türk halkının; Birinci Dünya Savaşı'nı, Mütareke yıllarındaki isyanları, Anadolu'nun işgalini, Milli Mücadele sürecindeki engelleri Mustafa Kemal'in önderliğinde başarıyla geride bırakmasını takiben, Anadolu'da bağımsız bir Türk devleti kurulmuştur. Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak bastığı andan itibaren, milli birlik ve bütünlüğün sağlanması amacıyla kongreler gerçekleştirmiş, vatanın düşman işgalinden kurtarılması ve milletin istiklalinin sağlanması amacıyla kurtuluş mücadelesini yürütmüştür. "Millî Mücadele, diğer tabirle Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk ismiyle özdeşleşen bir direnişin ve millet olarak var olabilme mücadelesinin adıdır. Büyük devletlerin karşısında yalnız kalan Anadolu halkının esaret belgesini kabul etmeyişinin ve örneği az görülen bir karşı koyuşun hikâyesidir." (Sivridağ vd., 2007: 5)

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanıyla, filen 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla yeni bir Türk Devleti'nin temelleri atılmıştır. "Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı ancak enkazının ortada bulunduğu Birinci Dünya Savaşı sonrası Mütareke günlerinde iki ayrı dünya görüşü ifade eden edebiyat, büyük ölçüde kendisini gazete ve dergilerde göstermiştir. Anadolu basını geleceği işaret eden büyük mücadeleyi yansıtırken İstanbul basını Ankara'yı destekleyenler ve Ankara'ya karşı olanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. II. Meşrutiyet'in kuvvetli fikir adamları ve sanatçıları büyük ölçüde Ankara'yı destekleyen Mütareke döneminin kuvvetli kalemleri, o günlerin havasını yansıtan önemli eserler yazmıştır." (Enginün, 2013: 11) Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Çanakkale Savaşı ve bu savaşlardaki bağımsızlık mücadelesi, Cumhuriyet ve Mustafa Kemal Atatürk, bu dönemde kaleme alınmış eserlerin başlıca konularını oluşturur. Yine bu dönem de yazılmış tarihsel konulu eserlerden birisi de Mehmet Rauf'un 1929 yılında yayınladığı Halâs adlı romanıdır.

Mehmet Rauf'un Halâs adlı eseri; Milli Mücadele'yi, halkın isyanlar ve işgaller karşısındaki direnişini konu edinmesi ve o günlerin atmosferini yansıtmaları bakımından dönemin önemli eserleri arasında yer alır. Romanda İzmir'de mütarekenin ilan edilmesiyle başlayan olaylar, Nihat'ın millî kuvvetlere yardım etmek amacıyla gittiği İstanbul'da devam eder. Söz konusu dönemde İstanbul'a hâkim olan olumsuz atmosfer, Nihat'ın yaşadığı olaylar ekseninde okuyucuya aktarılır. Nihat, Milli Mücadele'ye destek vermek amacıyla Ankara'ya giderken yakalanır ve İngiliz hapishanesinde sekiz ay tutuklu kalır. Tutuklu olduğu bu süre zarfında; Anadolu düşman askerlerince işgal edilir, Sevr imzalanır ve Ankara'da Mustafa Kemal önderliğinde yeni bir hükümet kurulur. Roman, Nihat ve İclal'in Ankara'ya gitmek üzere yola çıkması ile sona erer.

Halâs'ta milli mücadele ruhunu taşıyan Türk subayı Teğmen Nihat'ın, Türk milletinin bağımsızlığı için gösterdiği gayret ve mücadele anlatılmıştır. Eserde Nihat'ın

aksine Anadolu topraklarında yaşayan, farklı milletlere mensup kişilerin Milli Mücadele'ye karşı olumsuz düşüncelerine ve tutumlarına da yer verilmiştir. Bu bakımdan “vatanı kurtarmak isteyenlerle, kendini kurtarmak isteyenler”in romanı olarak anılan Halâs, Törenek'in sözleriyle, “millî mücadeleye gönül verenlerle, İngiliz himayesini tek çıkar yol görenlerin, vatan için çırpınanlarla kendi rahatını düşünenlerin romanıdır.” (Törenek, 1999: 118) Halâs'ta ulusal değerlerden yoksun, işgal güçlerinin yanında yer alan kişilerin eleştirisine yer verilmiştir.

Önsözünde “*En hakiki ve en sade anlamıyla bir mucizenin üstün eseri olan bu kurtuluş ve zaferi ileriki nesillerin hafızasına işlemek ve tespit arzusuyla yazdığım bu romanın ilk sahifesine perestîşkârın ve minnettarın bir yazar sıfatı ile takdis makamından senin yüceltilmiş ismini yazmaktığıma izin ver sevgili Gazi!*” (Rauf, 1998: 11) sözleri ile Mustafa Kemal'e olan hislerini ve minnettarlığını ifade eden Mehmet Rauf, eserini “*Büyüklerin en büyüğü Gazi Mustafa Kemal'e*” ibaresiyle Mustafa Kemal'e ithaf etmiştir.

Halâs, Mehmet Rauf'un son eseri olması ve Milli Mücadele'yi anlatması bakımından yazarın külliyatında önemli bir yere sahiptir. Mehmet Rauf Halâs'ı yazmasındaki önemi, eserin önsözünde, “kurtuluş ve zaferi ileriki nesillerin hafızasına işlemek” sözleriyle vurgulamıştır. Bu romanı yazmaya bir sorumluluk olarak yaklaşan Rauf, bu sorumluluk ile romanını “felçli olmasına rağmen, zaman zaman eşine dikte ettirmek suretiyle” (Rauf, 1998: 7) kaleme almıştır.

“Esaret'ten Halâs'a”

Romanın merkezindeki Nihat karakteri, Harbiye Mektebi'nden mezun olmuş, Suriye Cephesi'ne gönderilmiş fakat orada yaralanmasının ardından İstanbul'a izne gönderilmiştir. Nihat, iyileştikten sonra babasından miras kalan ev ve dükkânları satmak için İstanbul'dan İzmir'e gelmiştir. Burada Beatrice adında bir Rum kızıyla tanışır ve gün geçtikçe ona karşı ilgi duyar.

“İki aydır delikanlı ile genç kız ekseriya Sporting'de buldukları zaman büyük bir memnuniyetle konuşuyorlar ve bazı bazı Nihat onlara akşamüstü gidiyordu. Kalpler dökülmüş, emeller tevdi edilmiş ve ruhlar birbirine ısınmıştı. Fakat Nihat bu uzun zaman zarfında çok özel bir ilgi göstermemiş, kendini mümkün olduğu kadar çekingenliğe mahkûm bırakarak genç kıza karşı ancak açıklanmamış bir ilgi sezdirmişti.” (Rauf, 1998: 51)

Nihat aynı zamanda Beatrice'nin babası Daster ile de dostluk kurar. Fakat o günlerde mütareke ilan edilir. Mütarekenin ilanından beş gün sonra savaş boyunca kapalı kalan İzmir Limanı'na iki gemi yanaşır. Bu gemileri görmek için limanda toplanan meraklı halk, ilk önce bunların yolcu ve yük gemisi olduğunu düşünür.

"Dört seneden beri bin türlü eziyet, bin türlü yokluk içinde türlü kaza, türlü belalarla kavrulmuş, yıkılmış ve yorulmuş olan, zevkine düşkün İzmir halkı, geçen Cuma nihayet mütakare ilan olunup savaş bittiği zaman oh çekmişler ve uzun sefaletlerin dayanılmaz sıkıntılarının artık bittiğini zannederek kendilerine bol yiyecek ve giyecek getirecek olan vapurları beklemeye başlamışlardır." (Rauf, 1998: 19)

Fakat zaman ilerledikçe bu gemilerin yolcu ve yük gemisi olmadığı anlaşılır. Limandaki artan kalabalık, ellerinde Yunan bayrakları ve "Yaşasın Venizelos!" haykırışları ile beklemeye başlar. Yunanistan Başbakanı Venizelos'un İzmir'e geleceğini ümit eden Yunan halkının sevinçli bekleyişi, gün boyu sürer. Mütarekenin ardından gerçekleşen bu olayı, Tevfik Çavdar şu ifadelerle anlatır:

"...Körfez girişinde Yunan birlikleri taşıyan gemiler görüldü. Yunan gemileri Yenikapı açıklarında görülmeden çok önce Kordon ve Pasaport dolayları, binlerce Yunan uyruklu ve İzmirli Rum tarafından doldurulmuştu. Bütün frenk mahallelerinde Yunan bayrakları asılmış. Limandaki bütün gemiler düdüklarını çalıyor, kilise çanları ortalığı gürültüye boğuyordu." (Çavdar, 2013: 174)

Eserde, Yunan halkının Venizelos'u heyecanlı bekleyişi, onun "Megali İdea" ülküsünü gerçekleştirme hedefinden kaynaklıdır. "Megali İdea", tüm Yunanlılar bir araya getirilerek, başkenti İstanbul olan büyük bir Yunan devleti kurulması düşüdüdür.

Gün boyunca devam eden bu olayın ardından, şehrin aydınları, Rüsuhi Bey'in yazıhanesinde toplanır ve gerçekleşen olaylar değerlendirilir. Bu toplantıda; İstanbul Hükümeti, Wilson Prensipleri, savaşın iktisadi sorunları ve halkın durumu hakkında konuşurlar. Mehmet Rauf, özellikle halkın işgaller karşısındaki tembelliğine ve kayıtsızlığına şu sözlerle dikkat çeker:

"Kahveler, diye devam etti, kahveler her zamanki nargile fokurtuları, tavla gürültüleri, gazetelerin arkasında uyuklayan müşterilerle alışılmış manzarayı göstermekte kusur etmiyorlardı... Şimdi Haylayf pasajından geçiyordu. İçeride masalarda tıklım tıklım oturmuş içlerinde bazılarını iyi tanıdığı Türkler rakı içiyorlar, yemek yiyorlardı. İşte bunlar da rakı keyfi âleminde diyordu. Sakın bu rakı, bu kadın, bu para dalavereleri için bu adamlar nasıl kendilerini unutuyorlar, nasıl memleketi ihmal ediyorlar, meselâ bugünkü hadiseden nasıl üzüntülü olmuyorlardı? Hiç kanları mı yoktu? Damarlarından kan yerine su mu akıyordu? Vücutlarında sinir yerine sade kas mı vardır? (Rauf, 1998: 24- 46)

Mehmet Rauf'un sözünü ettiği olay, tarihi kaynaklarda da yer alır. Milli Mücadele döneminde Albay Şükrü Naili Bey'in Kolordu'ya çektiği bir telgraftaki: "*Eşraf, umumiyette çekingen bir durumdadır. Balkan harbi fecayii bunların maddi kuvvetlerini sarsmış manevi kuvvetlerini altüst etmiş, âli hissiyat namına bunlarda bir şey bırakmamıştı*" (Selek, 1976: 75) sözleri, Anadolu halkının durumunu ifade eder. Eserin

üzerinde durduğu bir diğer konu ise Wilson Prensipleri'dir. Eserde, Mehmet Rauf'un Wilson Prensipleri'ne yönelik eleştirisine de yer verilir.

“O senin Wilson Prensipleri diye boğulmakta olduğun denizde kurtulmak için sarıldığın yılan kollarının arasından sıyrılıp çekilecek ve sen hocanın dediği gibi ‘dibe, dibe!’den başka bir şey yapamayacaksın. Zaten o prensipler düşman devletleri tarafından bizi aldatmak için düzenlenmiş bir oyun...” (Rauf, 1998: 38)

Farklı milletlerin uzun yıllar bir arada yaşadığı Osmanlı'da, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'un “ulusların yazgılarını kendileri belirlemeli” (Kil, 2007: 89-90) ilkesine dayanarak azınlıklar isyan etmiş ve işgal kuvvetlerini desteklemiştir. Mehmet Rauf, azınlıkların isyanını eserinde şu sözlerle aktarmıştır:

“Biz onlar gibi miyiz? Bir kere memleketimiz memleket değil ki... Sanki bir türlü tenceresi bizimle beraber, bizim mahallemizde, bizim sokağımızda bizim hayatımız içinde ırkları, cinsleri, dinleri, adetleri ayrı olarak ömür süren düşmanları göz önüne getiriniz. Haydi Arapları, Arnavutları ve Çerkezleri din kardeşi diye bir tarafa bırakalım, ya o din yönünden, menfaat yönünden de hasmımız olan Rumlara, Ermenilere, Bulgarlara hatta Yahudilere ne diyeceksiniz? Bunlar en önemsiz bahanelerle sokaklarımızı hergün bombalarla ateşe boğan haydutlar...” (Rauf, 1998: 26)

Eserde eleştirilen bir diğer konu ise İstanbul Hükümeti'nin işgaller karşısındaki duyarsızlığıdır. Mehmet Rauf'un İstanbul Hükümeti'nin işgaller karşısındaki “teslimiyetçi ve direniş karşıtı” (Tanör, 2015: 229) tutumunu eleştirir.

“Hükümet caddesi buradaki gürültüden hiç haberli görünmüyordu. Orası her zamanki gibi sakin ve rahat uykusuna devam ediyordu. Gösteri gerçekleştiği zaman vali paşa ilk iş olarak İstanbul'a bir telgraf çekerek talimat istemiştir. İstanbul ise zaten kendi başından aciz ne yapacağını bilmez bir sürü serser, bunak adamların elinde olduğundan ya: ‘İşi oluruna bırakınız...’ demiş, yahut hiç cevap vermemiştir.” (Rauf, 1998: 24- 32)

Mehmet Rauf'un “sakin ve rahat uykusuna devam ediyordu” dediği İstanbul Hükümeti, işgaller karşısında sessizliğini ve sükûnetini korumuştur. Selek'in de: “Osmanlı hükümeti ordusu ve halk işgal karşısında bir gaflet ve acz göstermiştir” (Selek, 1976: 229) sözlerinde belirttiği gibi, İstanbul Hükümeti, yaşanan olaylar karşısında teslimiyetçi bir tutum benimsemiştir.

Eserde yıllarca süren savaşın ve işgallerin iktisadi boyutuna dair bir tablo çizilmiştir: “Ne idi o üç yüz kuruşa şeker, yüzelli kuruşa et... Memleketin altını üstüne getirdiler... Ne can tanıdılar, ne namus düşündüler, ne de hayâ bildiler. Sade bu İzmir'de

olanları göz önüne getiriniz... Kolayını bularak herkes vagon, koli maskaralığına daldı. Yeni yetmişmiş bir takım açgözlüler kendi midesinin lanetli çıkarı için eşyanın fiyatına zam yapmaktan çekinmiyorlardı. Herkes her hafta birkaç koli veya bir iki vagon almadan durmuyorlardı” (Rauf, 1998: 29) ifadeleriyle işgaller nedeniyle yoksul, perişan halde olan halkın yaşam koşullarından söz edilmiştir. Anadolu halkı yoksulluğun yanı sıra hastalık, pahalılık ve ağır vergiler ile mücadele etmiştir.

Venizelos’un gelişini, limanda bekleyen Yunan halkının coşkusu karşısında, Nihat, derin bir üzüntü ve keder duyar. Beatrice’nin varlığını hatırlayan Nihat, teselli bulma ümidiyle, *“hayat bulunacak bir kaynağa koşarcasına”* onun evine doğru yola çıkar. Beatrice’nin *“kendisine en sevecen tesellilerle sıcak ümit vereceğini”*, Daster ile *“bu konuda konuşacağını ve ondan yardım kabilinden bir kuvvet bulabileceğini”* (Rauf, 1998: 51-52) düşünmektedir. Fakat Nihat, bu evde karşılaştığı tavır karşısında hayal kırıklığına uğrar. Beatrice’nin babası Daster, Türk ordusunun savaşa girdiğinden dolayı suçlu olduğunu düşünür. Türklerin Osmanlı sınırları dâhilinde yaşayan azınlıkları maddi ve manevi bakımdan zarara uğrattığını, Rum askerlerin hayatlarını kaybettiğini ve acı çektiklerini söyleyen Daster, gün boyunca yaşanan olaylarla ilgili şu yorumda bulunur:

“Türklerin hali barışta da yaman olacak... Şimdi yarın öbür gün boğazlar temizlenip donanmalar İstanbul’a girerse korkarım ki ne sultan kalacak ne de tek bir cami. Sonra o idarenizde bulunan Ermeniler, Rumları Kürtleri Araplarıhâsılı her millet müstakil bir hükümet olacak, İzmir Rumlara verilecek Suriye, Adana Fransızlara, İngilizler Irak’ı alacak, İstanbul için pek bilinmez ama zannederim ki orası uluslararası bir şehir olacak.” (Rauf, 1998: 54)

Nihat karşılaştığı bu sert ve olumsuz tavırdan dolayı büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Daster’in tavrı karşısında Nihat *“...vurulmuş, yaralanmış, harap olmuştu. Karşısında gördüğü adam, birçok defa konuştuğu zaman bu meseleler hakkında hep kendi gibi düşünen adam değil miydi neden şimdi böyle dönmüştü, ne çabuk onların tarafına geçmişti?”* (Rauf, 1998: 53) zihnindeki bu karamsar düşünceyle oradan ayrılmak üzere kapıya yöneldiğinde, piyanonun üzerinde Venizelos’un resminin asılı olduğunu fark eder ve daha da hiddetlenir. Daster’in evine Venizelos’un resmini asma ve işgalci güçleri desteklemesi Nihat ile Beatrice arasındaki her şeyi bitirir. Nihat, Beatrice ve Frenk mahallesini terk ederek, Türk Mahallesi’ne taşınır. Sporting ve İngiliz kulübünde vakit geçirmek yerine, hükümet civarlarındaki kahvelerde oturmaya başlar. Bu kahvelerde gazete okuyup dostlarıyla sohbet ederek vaktini geçirir. Bu günlerde Türk gazeteleri ve Yunan gazeteleri arasında başlayan bir rekabet söz konusudur. Yunan gazetelerinde, Yunanlılar İzmir’in hatta Türkiye’nin sahibi olduğu görüşü ileri sürülmüştür. M. Tayyib Gökbilgin’in “Milli Mücadele Başlarken” adlı eserinde dönemin gazeteleri hakkında şu bilgilere yer verilmiştir:

“...Rumca gazeteler de Rumların hislerini okşayacak yazı ve resimler neşrediliyordu. Meselâ Teoglogos gazetesi bu sırada mavi bir resim neşretmiş, bu resimde Vilson’un attığı toptan çıkan güllenin Venizelos şeklinde tecessüm ederek Ayasofya kubbesinin üstüne oturduğunu göstermişti. Bu gazete artık serkevhâsinin üstündeki Türkçe ismi ve yazıları da çıkarmış bulunuyordu. Gerek İzmir, gerek İstanbul gazeteleri, Aydın (İzmir), Hüdavendigâr (Bursa) ve Konya vilayetlerinin Türkiye’den 12 adanın İtalya’dan alınarak Yunanistan’a verileceğini, Fransız basısına atfen yazıyordu.” (Gökbilgin, 2011: 4-5)

Frenk Mahallesi’nden ve buradaki dostlarından uzaklaşan Nihat, vatansever bir aydın olan Miralay Emin Bey ile tanışır. Miralay Emin Bey’in başkanlığında işgallere karşı direnmek ve vatani kurtarmak adına bir araya gelmiş aydınların oluşturduğu bir topluluğa dâhil olur. “Emin Bey tecrübesi, nikbinliği ve Türk milletinin fitri hasletlerine güveni ve imanı dolayısıyla Nihat’ın önünde yepyeni bir ufuk açar ve onun Milli Mücadele’ye hazırlanan genç subaylarla temas kurmasını sağlar. Bu dostluk Nihat’ın kaderini değiştiren en önemli hadisedir.” (Kerman, 2009: 246) Bir toplantı sırasında Miralay Emin Bey, Anadolu’nun durumu hakkında şunları söyler:

“Bugün Anadolu köşesinden, bucağından başlayarak hemen hemen her noktasına kadar baştanbaşa düşman işgalindedir. Burada İngiliz, orada İtalyan, ötede Fransız askeri, bir taraftan durmayıp iddialarını, bahanelerini her gün, her saat çoğaltarak bir adım daha memleketeye girmeye uğraşıyorlar. Dört taraf ateş içinde... Müttefikin kontrolü her işimize pençe attı. Silâhtan tam olarak tecrit olunduk. Şimdi Almanya’ya yapılan barıştan anlıyoruz ki Wilson prensipleri hep masalmış. Yunanlılar yaygara içinde hemen bütün Anadolu’yu istiyorlar, Ermeniler de öyle.” (Rauf, 1998: 89)

Emin Bey, Fransızların, Almanların ve Yunanlıların Anadolu’nun dört bir yanını işgal etmekte olduğundan söz eder. Ancak yine de vatani düşman işgalinden kurtaracak bir “kurtarıcı”nın geleceğine inanır.

“Evet bugün üzgünüz, etrafımıza bakıyoruz, tek bir ümit ışığı yok. Fakat bu sonsuza dek olmayacağına dair bir delil midir? Kim bilir içimizden ilâhi bir mazhariyetle doğmuş ne temiz ruhlar vardır. Ne biliyorsun ki bu ruhlardan biri, beşi, onu taraf taraf bu zulümlerin altında isyan ederek başını kaldırmayacak ve içimizden tekrar birisi ve en ilahisi bunların başına geçip bütün Avrupa’ya ‘yaptınız elverir, bizi böyle boğazlayamazsınız, haydi defolun buradan!’ diye haykırmayacaktır.” (Rauf, 1998: 91)

Romanda, Emin Bey’e göre, mevcut kötü düzen aynı şekilde sürüp gitmeyecektir. Emin Bey; ordularının elinden silahları ve cephanesi alınmış, subayları esir edilmiş ve

toprakları işgal edilmiş yoksul bir ulusu, işgallerden ve çöküşten kurtaracak bir kahramanın geleceğini ümit eder.

Bu günlerde Miralay Emin Bey aniden rahatsızlanır ve ölür. Emin Bey'in ölümünün ardından Nihat, onun vasiyeti üzerine İstanbul'a gitmeye karar verir. Nihat İzmir'den ayrılmadan önce, uzun bir süre görüşmediği Beatrice ile bir araya gelir. Beatrice, Nihat'a karşı olan hislerini: "*Sizde, nasıl diyeyim, sade, vakur öyle bir sıcaklık vardı ki, başkalarından farkınızı anlamak mümkün değil. Geldiniz, gittiniz. Hergün davranışlarınızı, hallerinizi, sözlerinizi kontrol ediyor ve zerre kadar nâhoş bir şey bulamayarak kusursuzluğunuza hayran oluyordum. Ben sizi kusursuz bulmaya ezelden beri hazırlanmış ve beğenmek için ezelden kaderimin hükmünü giymiş bir kızdım. Anlıyorsunuz ya sizi sevmeye mahkûmdum.*" (Rauf, 1998: 101) sözleriyle itiraf eder. Ayrıca Nihat'ın İstanbul'a gitme kararından vazgeçmesini ve onunla birlikte kalmasını teklif eder. Nihat ise Beatrice'nin teklifini: "*Ben hayatı başka cereyanlara akan ve kendine gene başka vazifeler tayin etmiş bir adamım. Sizi peşim sıra bu cereyanların tehlikelerine, bu, görevlerin zorluğuna sürüklemek istemem. Ben talihsiz bir savaşta yenik düşmüş bir milletin oğluyum... Bu düşüşten milletimi kaldırmak için kurtarmak emeline hayatımı vakfediyorum*" (Rauf, 1998: 103) sözleriyle reddeder. Bu sözler üzerine Beatrice, mütteliklerin işgali altında olan Türkiye için bir kurtuluş temin edilmeyeceğini ve Türklerin bu savaşı kazanamayacağını söyler. Beatrice'nin bu düşüncelerine öfkelenen Nihat: "*Her hayatın kendine göre muazzaz bir maksadı ve hedefi vardır... Ben burada kalıp kendi meyus hayatımı nisbî bir saadet ve refah içinde geçirmek için milletimi sefalet ve azap içinde ihmale razı olursam, evvela siz tahkir etmelisiniz... Teklif ettiğiniz maksatsız, kozmopolit ve alçak hayatı kabul etmektense, köpekler gibi sürüne sürüne ölmeyi tercih ederim...*" (Rauf, 1998: 104) sözleriyle Millî Mücadele'ye karşı tutumunu ortaya koyar.

Millet ve vatanının maruz kaldığı hadiseler Nihat'ın hayat ve dünya görüşünde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Önceleri yabancı bir kadına âşık olmak ve evlenmekte bir beis görmeyen Nihat yaşananlar ardından Beatrice'den vazgeçer. (Kerman, 2009: 247) "Nihat için yıllardır birlikte yaşadıkları azınlıklar ve Avrupalılar'ın Osmanlı'nın düşmanı oldukları fikri kesinleşir. Bu nedenle kendisiyle evlenmek isteyen Beatrice'yi hem Hristiyan hem de İtalyan olan bir kızla asla evlenemeyeceği gibi bir ön kabul reddeder." (Olpak, 2020: 321) Bu bakımdan eserde Nihat'ın bir Türk genci olarak vatan ve millet aşkının vazgeçilmez olduğu vurgulanır.

İzmir'de yaşanan olaylarla başlayan eser, Nihat'ın, İstanbul'a gelmesiyle devam eder. Romanda Nihat'ın İstanbul'a geldiğinde karşılaştığı manzara "*yavaş yavaş karanlık çekildiği halde İstanbul tepelerine yığılan yağmur bulutlarının gölgesi şehri ışık içinde inleyen sinlerin, sızlayan kalplerin yas ve acısına bir işaret olsun gibi siyah bir perde altında darlaşıyordu*" (Rauf, 1988: 109) sözleriyle tasvir edilmiştir. Nihat'ın

karşılaştığı bu manzara ile İstanbul'daki olumsuz atmosfer verilir. Nihat şehrin sokaklarında gezdikçe, bu karamsarlığın nedeni açıklanır:

“Şubatın bu kısa gününde çamurlu sokaklar halkla, otomobille ve tramvayla taşıyordu. İki otomobilde bir, iri İngiliz kamyonu geçiyor, arkadan da bir Fransız, İtalyan subayları, iri, uzun, metin oldukları anlaşılan adamlar görünüyordu.” (Rauf, 1998: 112)

İstanbul sokaklarında İngiliz, Fransız ve İtalyan subayları özgürce dolaşmakta ve İstanbul yavaş yavaş işgalci güçlerin eline geçmektedir. İstanbul'un bu durumuna kederlenen Nihat, Emin Bey'in dostu olan Binbaşı Server Bey'i ziyaret eder. Server Bey ona, düşman askerlerinin Anadolu halkına yaptığı zulmü anlatır.

“Bütün memleket kişisel kinler, gizli düşmanlıklar ve birikmiş intikam hırsları ile kaynıyorsun. Bilhassa en büyük belâ senelerden beri baskı altında olan Ermenilerin meydanı serbest ve uygun bulunca silahlanarak ortaya fırlamaları idi. Bütün çevre azgın bir karmaşa içinde idi. Hele İngilizler çekilip de Fransızlar memlekete ayak bastıktan itibaren öyle kötülükler başlamış ve zulüm o derece bir vahşetle memlekete kök salmış ki tarife gelmez.” (Rauf, 1998: 114)

Server Bey, Türkler ile yıllarca aynı coğrafyada yaşamış olan Ermenilerin silahlanarak ayaklanmasından duyduğu endişeyi ve hüznü dile getirir. Konuşmasının devamında ise İstanbul'daki Fransız, İtalyan ve İngiliz askerlerinin halka yaptığı zulme değinir:

“Mesela bugün İstanbul'da da zulüm yapılmıyor mu? hay hay.. Rasgele bahanelerle tutuklanan nice çaresiz Türk Arapyan Hanı'nda yahut Kroker'de inliyor, yüzlerce aile babası, kardeşi oğlu tutuklandığı için gece gündüz ağlıyordu. Mesela bir Fransız subayı yahut bir İtalyan amiri yahut İngiliz kumandanı filancanın kızını, karısını yahut hemşiresini görüyor, hoşuna gidiyor ve elde etmek için her şeyi yapıyor ve başarılı oluyor. Bu her şey sözü içinde kızı yahut kadının bu hale engel olan babası, kocası, kardeşi veya nişanlısı hapis ve sürgün için bin bahane yaratılıyordu.” (Rauf, 1998: 117-118)

Server Bey, konuşma esnasında özellikle Fransız subaylarının kadınlara olan saldırgan ve acımasız tavırlarına dikkat çeker. Nihat ile Server Bey arasındaki diyalogda, İstanbul'un işgal edilmesiyle meydana gelen tüm olumsuzluklara yer verilir. Server Bey'in yanından ayrılan Nihat, Emin Bey'in mektubunu, kızı İclal'e ulaştırmak üzere Saim Remzi Bey'in apartmanına gider. Burada Emin Bey'in kızı İclal ile tanışır ve onunla aralarında bir yakınlık doğar. Eserde Nihat ve İclal arasındaki bu yakınlık şu sözlerle verilir:

"Daha görüşeli bir saat bile olmadığı ve konuştukları dakikalar hesap edilse otuzu bulduğu halde birbirlerini senelerden beri tanıyorlarmış gibi ısınmışlardı. İkisine de öyle geliyordu ki diğerinden gizleyecek hiçbir şey olamaz ve reddedilecek bir damla yoktur. O zaman ruhlarının eşlerini bulan insanların duydukları sonsuz bir rahatlama içinde vaktin geçişinden habersiz etraflarında olanlara ilgisiz mes'ut ve münevver kalıyorlardı." (Rauf, 1998: 144-145)

Nihat o günden sonra İclal'i sık sık ziyaret eder ve iki gencin arasındaki samimiyet ve yakınlık daha da artar. Nihat ve İclal vatanın kurtuluşu, milletin bağımsızlığı üzerine fikirlerini paylaşır. Nihat İzmir'e düşman gemilerinin ilk gelişini ve o gün yaşanan olayları anlattığında, İclal'in hissettikleri eserde şu sözlerle verilir:

"Deli oluyorum zannettim, kendimi sokağa attım, rastgele yürüyerek rıhtıma çıktım, oradan perişan halde düşünerek dolaşmaya başladım. Ve işte o gece oradadır ki bir titreme esnasında taşların üzerine diz çökerek, bundan sonra hep yalnız kendi milletim için yaşayacağımı ve hayatımı onu kurtarıp mes'ut etmeye adayacağıma yemin ettim." (Rauf, 1998: 170)

İclal'de tıpkı Nihat gibi hayatını vatanın kurtuluşuna adanmıştır. Bu bakımdan "İclâl, tam da Nihat'ın vatansever bakışına uygun düşen cesur ve kararlı bir Türk kadınıdır." (Güngör, 2018: 8) İclâl'in vatan ve millet sevgisini gören Nihat, elinde olmaksızın Beatrice ile İclâl'i karşılaştırır:

"Beatrice gibi bir genç kız ayağına kadar gelmiş, ona her erkeğin reddedemeyeceği kıymetler takdim etmiş ve hepsinin fevkinde kendi kalbini ve kendi aşkını ikram etmişti. O zaman o sûretâ makul sebeplerle bu hediyeleri reddetmişti. Diyordu ki, o bir Hristiyan'dır, bir İtalyan'dır. Ben memleketi düşmüş, evlatlarından fedakârlık isteyen bir vatanın oğluyum. Bu şart dâhilinde bu genç kızın yükünü üzerime alamam. Fakat İclâl? İclâl öyle miydi? Bu kendi kanından, kendi soyundan bir kız, memleketi ezen aynı düşmanların hasm-ı hayatı, üzerimize yağın felaketlerden kendi kadar müteessir... Sonra bir kız ki, Emin Bey gibi pak ve kahraman bir adamın sulbünden gelmiş, özü, zerresi bile Türk, Türk kıızıydı." (Rauf, 2010: 163-164)

Romanda İclal "Beatrice'nin karşıtı bir kadın karakter olarak kurgulanmış, bağımsız yeni düzende vatani temsil edecek, nurlu bir kişi olarak tasvir edilir. Nihat'ın ona âşık olmasındaki en büyük sebebin "özü, zerresi bile Türk, Türk kıızı Türk" (Olpak, 2020: 326) olması gösterilir.

Eserde Nihat ile İclal'i bir araya getiren, Mehmet Rauf'un deyiimiyle "kötülüklerin merkezi" haline gelmiş olan Saim Remzi Bey'in apartmanı, İngiliz ve Fransız subayların uğrak yeridir. İngilizlerin yakın dostlarından olan Saim Remzi Bey, bu dostluk sayesinde para kazanır. İclal ile tanıştığı gece, Nihat, Saim Remzi Bey'in

evindeki İngiliz subayların konuşmalarına tanıklık eder. Bu eve her girip çıktığında, onlar hakkında yeni bilgiler edinmeye başlar ve bu bilgileri Server Bey'e taşır. Bu süreç, İclal'in, babasından kalan mirası satmak üzere Nihat ile birlikte İzmir'e gidişine kadar devam eder. Nihat ve İclal'in İzmir'de geçirdiği birkaç günün ardından, bir sabah, Yunan askerlerinin kordon önündeki gemilerden indikleri ve hükümet binasına doğru yürüdükleri görülür.

“Her millete mensup bir takım savaş gemileri kordonun önünde denizde sıra ile demirlemişler; yatıyorlardı. Yunan gemisinden gelmiş büyük sandallar dolu olan askerleri çıkarmışlar ve çıkarıyorlar, asker karaya ayak basar basmaz durmayarak hemen şehrin çeşitli yönlerinde yürümeye başlıyordu.” (Rauf, 1998: 157)

Romanda, Yunan askerlerinin İzmir'e ayak basmasıyla şehrin dört bir yanından silah seslerinin yükseldiği söylenir. Nihat ve İclal, çok sayıda Türk'ün düşman askerleri tarafından eziyet gördüğüne ve öldürüldüğüne şahit olur.

“Bakınız bu gemiler güya medeniyet gemileri... Gözlerinin önünde katliam yapıyor, korumalarında İzmir'e çıkan Yunan askerleri çakal ve sırtlan sürüleri gibi şehre yayıldı, her Yunanlı bir Türk, bir Müslüman öldürmek için silahını kaptı, sokağa fırladı. Hâlbuki bunlar bakınız medeniyet bayrakları altında gözlerinin önünde yapılan kötülöklere, vahşetlere hiç aldırıyorlar, hiç ses çıkarmıyorlar, hiç önemsemiyorlar...” (Rauf, 1998: 159)

Mehmet Raufun eserinde söz ettiği İzmir'in işgali olayı ve hemen ardından yaşananlar, Milli Mücadele sürecinin önemli dönemeçlerinden biridir. “İzmir'in işgalini direnme kararını yükselten bir başlangıç” olduğunu ifade eden Tevfik Çavdar, halkın yaşananlar karşısındaki tepkisini ve yaygınlaşan direnme arzusunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“O ana kadar sadece yurtsever aydınları ilgilendiriyormuş gibi görünen konu, emperyalizme karşı durma gereği, birden bütün toplum katlarında yaygınlaşmaya; yurdun türlü yörelerinde işgale ve ona yol açan emperyalizme karşı sesler yükselmeye başladı. Bunları bir karabasan gibi saran eziklik ve yenilmişlik duygusu sömürüye karşı isyan duygusuna dönüştü.” (Çavdar, 2013: 175)

Yunan askerlerinin İzmir'i işgal edişini takiben Nihat, yakın dostu Ekrem Behiç ile görüşür. Ekrem Behiç Anadolu halkının düşman askeriyle mücadelesini anlatırken, “Anafarta Kahramanı” olarak tanınan Mustafa Kemal'den söz eder. Bu komutan, Nihat'ın ruhuna büyük bir umutla tesir eder.

“Fakat o yalnız Anafarta kahramanı mıdır? Önce Trablusgarp'ta zelim bir reklamcılıkla başkalarının benimsemediği mukavemetleri yaratmış

kahramanlığını orada göstermiş... Ve Çanakkale'den sonra Suriye'de yıldırım orduları grubu komutanlığında, Almanlar'ın askerimizi kötü sevk ve idareleri yüzünden İngilizler galip gelince emrindeki orduyu düşmanın önünden çekerek hiçbir zararsız kurtarmış, yani gene başka türlü kahramanlık göstermiş yiğit bir adam." (Rauf, 1998: 178-179)

Mustafa Kemal liderliğinde ilk önce Erzurum'da, ardından Sivas'ta toplanacak kongrenin haberini alan Nihat, Ankara'ya gitme ve orada Büyük Millet Meclisi hükümetine hizmet etme kararı alır. Erzurum Kongresi'nin ilanından birkaç gün sonra, İstanbul Hükümeti, Mustafa Kemal'den görevini bırakmasını ve İstanbul'a dönmesini ister. İstanbul Hükümeti'nin bu tutumunu Mehmet Rauf, "*Bazen padişah, bazen sadrazam ve her gün harbiye nazırı türlü oyunlarla onu merkeze çekmek için çalıştılar, durdular*" (Rauf, 1998: 188) sözleriyle ifade eder. Fakat Mustafa Kemal "milli emellere" hizmet etmek ve "milletle beraber çalışmak" için askerlikten istifa eder, İstanbul Hükümeti'ne karşı özgürlüğünü korumak için saltanatın verdiği görevi bırakır. (Rauf, 1998: 188). İstanbul Hükümeti, Mustafa Kemal önderliğinde Erzurum ve Sivas'ta gerçekleşen kongrelere engel olmaya çalıştıysa da başarılı olamamıştır. Anadolu'ya yayılan yabancı işgalciler ve müdahaleler karşısında İstanbul Hükümeti'nin pasif kalışı, bölge bölge beliren millî kuvvetlerin doğmasına sebep olmuştur. Bu dağınık kuvvetlerin birleşmesi, düşmana karşı milli birliğin güçlendirilmesi için bir zorunluluk olarak görülmeye başlanmıştır. Halkın düzenli bir orduya olan ihtiyacı, eserde şu sözlerle ifade edilir:

"Şimdi bu hükümet; yani bizim hükümet Yunanlıları ve öteki düşmanları Anadolu'dan sürüp çıkarmak için savaşmaya, vuruşmaya muhtaçtır. Demek ona bir ordu lazım fakat bugün var olan kırık dökük ordu parçaları ve ne olsa düzensiz milli kuvvetlerden başka, bütün erkaniyla, bütün şartlarıyla, düzenli bir ordu. İşte böyle bir ordu yapmak için bizi çağırıyorlar, bizi bekliyorlar, bizi yani memleketi kurtarmayı kendine ideal edinmiş ve bu uğurda ölmeyi göze almış genç subayları..." (Rauf, 1998: 191)

Mehmet Rauf, düzenli bir orduya duyulan ihtiyacı, İstanbul Hükümeti'nin işgallere karşı tepkisizliği ile açıklar. Hükümet, vatanın bütünlüğünü koruyamaz duruma gelmiş ve bunun sonucunda düzenli bir ordunun kurulması kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

"İngilizler devamlı İstanbul'a baskı yapıyorlar ve uygun bir barış elde etmek için Yunanlılara karşı Aydın'da savaşan ve Ankara'da hükmünü her tarafa yaydıran Kuvayı Milliye'nin herhalde ortadan kaldırılmasına ısrar ediyorlardı. Hâlbuki Kuvayı Milliye'nin hükmünü cephede yürütüyordu. İsteklerinin ve iddialarının sonuçsuz kaldığını görünce İngilizler şaşkırdılar, kudurdular ve ne yaptıklarını bilmez gibi nihayet onaltı Mart'ta İstanbul'u işgal ettiler." (Rauf, 1998: 189)

Mehmet Rauf, İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgali üzerine Mustafa Kemal'in önderliğinde Ankara'da bir meclis kurulmasını ve verilen bağımsızlık mücadelesini şu sözlerle anlatır:

“...Ankara'da Mustafa Kemal Paşa'nın meclisini dağıtıp İstanbul'un işgal edilmesine cevap olarak Türk milleti için ne sultandan, ne de padişahıtan, ne de sadrazamdan artık bir fayda olmadığını anlayarak milleti bir hukuki yetkiyle yönetmek için geniş yetkileri olan bir Büyük Millet Meclisi'ni Ankara'da kurdu ve resmen bir hükümet oluşturdu.” (Rauf, 1998: 190-191)

Romanda, Mustafa Kemal'in kurduğu Büyük Millet Meclisi ile milletin meşru haklarını korumak üzere hukuki yetkiyle donatılmış bir kurucu meclis oluşturulduğuna değinilir. Yaşanan tüm gelişmeler esnasında, Nihat hapishanededir. Milli Mücadele'ye destek vermek amacıyla Ankara'ya gittiği sırada tutuklanır ve sekiz ay boyunca İngiliz hapishanesinde tutulur. Nihat'ın hapishaneden kurtulmasını sağlayan Beatrice, onu evinde misafir eder ve Nihat'a birlikte Avrupa'ya gitmeyi teklif eder.

“Görüyorsunuz ya memleketin durumu günden güne fenalaşiyor. Sevr çemberi dışlarını her gün boğazınıza daha çok geçiriyor. Artık bir Osmanlı hükümeti vardır diye iddia etmek ahmaklık olduğunu inkâr edemezsiniz. Bütün Anadolu isyan halinde fakat acaba bundan bir fayda çıkacak mı? Bu da bilinmiyor. Yani her gün ümit azalmakta ve üzüntü çoğalmaktadır. Şayet Yunanlılar tekrar hazırlanıp yeni bir saldırıya geçerse soluğu Ankara'da alacaklar demektir. Yani demek isterim ki böyle çürük ümitlere kapılıp burada kalmak sizin için büyük bir hatadır. Geliniz beraber Avrupa'ya gidelim ve orada rahat rahat yaşayalım... (Rauf, 1998: 242)

Nihat ise ne olursa olsun Türklerin bu savaşı kazanacağını ve Sevr anlaşmasını hiçbir Türk'ün kabul etmeyeceğini şu sözlerle ifade eder:

“Anadolu ne halde bulunursa bulunsun, ben eminim ki Türkler ya muzaffer olacaklar, istiklallerini kazanacaklar, yahut öleceklerdir. Serv çemberi dediğiniz şey eğer bilmediğim bir anlaşma ise bugün böyle çemberli anlaşmaları kabul edecek artık bir Türk yoktur. Bana gelince ben de o Türkler'denim ki yaşayacaksam serbest yaşamaya yemin etmişimdir. Eğer bir iş görerek kazanırsam ne iyi, eğer kazanamazsak esir olarak yaşamaktan ve Avrupa'larda semeresiz, şerefsiz ve tembel bir hayat sürmektense ölümü tercih ederim.” (Rauf, 1998: 243)

Nihat büyük bir kararlılıkla Beatrice'nin teklifini reddeder ve oradan ayrılır.

Eserde Nihat'ın hapishanede kaldığı süre boyunca, dışarıda pek çok şey değiştiği belirtilir. Bunlardan en önemlisi, şüphesiz, 23 Nisan'da Büyük Millet Meclisi'nin

açılmasıdır. Bu olay romanda "Mustafa Kemal Ankara'da Büyük Millet Meclisi'ni kurduğu 23 Nisan, 1920'den sekiz ay sonra İnönü'de düşmanların karşısına adeta düzenli bir ordu çıkardı. Mustafa Kemal ordusu ile düşmanı ezdi, kaçırdı ve İnönü savaşını kazandı" (Rauf, 1998: 259) sözleriyle ifade edilir. Mehmet Rauf, Mustafa Kemal'in bu süreçteki mücadelesini ve ardından kazanılan zaferi, okuyucuya, Ekrem Behiç üzerinden aktarır. Ekrem Behiç, aylarca hapisanede kalmış ve yaşananlardan habersiz olan Nihat'a, düşman askerlerinin Anadolu topraklarını işgalini ve halkın verdiği mücadeleyi şu sözlerle anlatır:

"...Trakya'da Edirne sınırına ve sonra Batı Anadolu Yunan'ın o tarihte işgal ettiği batı Anadolu'da Bursa ve Uşak'a kadar Yunanlıların olmak üzere gösteriliyor, güneyde Mersin ve Kilis'ten Urfa'ya ve bu mintikanın kuzeyinde Haçin'e kadar Fransız işgali altında bulunuyor, Antalya, Konya İtalyan askeri tarafından, kuzeyde Zonguldak, Sinop ve Samsun, doğuda Sarıkamış, Ardahan filan hep böylece bir düşman tarafından işgalde bulunuyordu." (Rauf, 1998: 255)

Romanda Fransız birliklerinin Adana, Maraş ve Antep'i işgal ettiğinden, ancak Kuvayı Milliye'nin işgal edilen toprakları geri aldığından söz edilir. Kili bu olayı şöyle aktarır: "Fransızların yanında Ermeni çeteleri vardır. Cana, mala, ırza karşı saldırılarda bulunmuşlardır. Buradaki halk savaşını örgütlemek, Fransızlarla savaşmak, eylemi yönetmek için Yüzbaşı Ali Saip Bey, Mustafa Kemal tarafından Urfa Jandarma Komutanlığı'na atanmıştır. Urfa savunması onun halkı, aşiretleri jandarma birliği çevresinde toplayıp örgütlenmesi sonucunda başarılımıştır." (Kili, 2007: 97) Kişi ve olayları tarihsel akışa bağlı kalarak kurgulayan ve romanına taşıyan Mehmet Rauf, eserinde bu olayı şu sözlerle ifade etmiştir:

"Direniş Urfa'da daha şanlı ve daha etkili oldu. Burada Ali Saip Bey emrindeki Kuvayı Milliye ile Fransız karargâhına hücum etti ve herifler kovularak bayrakları indirildi; yerine bizim bayrak asıldı. Düşman Urfa'nın civar mahallelerine çekilerek silindi ve Kuvayı Milliye tarafından sarılarak nihayet aman dilediler ve kaçmaya mecbur oldular." (Rauf, 1998: 261)

Mehmet Rauf, Antep'in halkın direnişi ile düşman işgalinden kurtarılışını anlatırken, Antep'te gerçekleşen direnişten "en şanlı direniş" olarak bahseder. Bu olayı eserinde şu cümlelerle anlatır:

"Fakat en şanlı direniş şüphesiz Antep direnişiydi. Maraş'tan çekilen Fransızlar burada yerleşmek istediler. Bilhassa burada Ermenilerin yardımı ile baskı yapmak sevdasına düştüler. Fakat halk ve civardaki Kuvayı Milliye çarpışmaya başladı. Bugün orada hala müthiş surette boğuşuyorlar! Savunanlar açık, himayesiz Antep'i cahil köylülerin yaptığı

basit, kerpiç ve toprak siperleri korumalarıyla başlı başına bir kale gibi bir direniş noktası yaptılar.” (Rauf, 1998: 261)

Selek’e göre, “En çetin muharebe Antep’te cereyan etmiştir. Antep savunması içeride ve dışarıda büyük yankılar uyandırmıştır. Antep halkının ve savaşçılarının her tarafta irtibatları kesildiği, yiyecek ve cephane sıkıntısı çekildiği halde gösterdikleri direnme gücü, kahramanlık destanlarını andırmaktadır.” (Selek, 1976: 391) Bu bakımdan Mehmet Rauf, Antep halkının mücadelesini ve direnişi eserine taşımıştır.

Eserde yer verilen diğer önemli olay ise Sevr Antlaşması’nın imzalanmasıdır. 1920’de İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri arasında imzalanmış olan Sevr Antlaşması’nı, Mehmet Rauf, “berbat barış anlaşması” olarak tanımlamıştır.

“Yunanlılar Uşak’a ve Bursa’ya yürürlerken İstanbul hükümeti ‘Sevr’e davet olunmuştu. İngilizler bizi diledikleri gibi kısıkrak bağlamak için böyle bir hezimet zamanını özellikle seçmişlerdi ve Sevr’de kendilerinin düzenledikleri berbat barış anlaşmasını Osmanlı temsilcilerine imzalattılar.” (Rauf, 1998: 262)

Sevr Antlaşması padişah ve hükümet tarafından kabul edilmiş olsa da TBMM ve Anadolu halkı bu antlaşmayı hiçbir zaman kabul etmemiş ve işgalci devletlere karşı mücadelesini daha azimli bir şekilde devam ettirmiştir.

Roman, Nihat ile İclal’in bağımsızlık mücadelesi için Ankara’ya doğru yola çıkmasıyla sona erer.

Sonuç

Mehmet Rauf’un Halâs isimli eseri; Milli Mücadele’nin safhaları, işgaller, direniş ve halkın mücadelesi üzerine kuruludur. Vatanın düşman işgalinden kurtarılması ve milletin istiklalinin sağlanması için Mustafa Kemal önderliğinde kazanılan şanlı zaferi hikâyeleştiren Mehmet Rauf’un, eserinin önsözünde belirttiği gibi, Halâs “İstiklâl Harbi’nin romanı”dır. İzmir ve İstanbul’un işgali, Erzurum ve Sivas Kongreleri’nin gerçekleştirilmesi, düzenli ordunun kurulması, Urfa, Maraş ve Antep’in düşman işgalinden kurtulması, İstanbul Hükümeti’nin Sevr Antlaşması’nı imzalaması ve Ankara’da yeni bir hükümetin kurulması, romanın olay örgüsünde önem teşkil eden olaylardır.

Romana karakter açısından bakıldığında, Nihat Milli Mücadele ruhunu taşıyan, vatanın özgürlüğü ve bağımsızlığını düşünen genç bir subaydır. Romanda Nihat’ın vatanına ve milletine duyduğu sevgi, karşı cinse duyduğu hisleri etkilemiştir. İzmir’in işgali ve devamında gelişen olayların ardından, Nihat, Rum kızı Beatrice için beslediği duygulardan vazgeçer. Nihat’ın İclal’e karşı hislerinde ise İclal’in Türk milletinin bağımsızlığına olan inancı ve fikirleri etkili olur. İclal de tıpkı Nihat gibi yaşamını Türk milletinin bağımsızlığı için sürdürdüğü kutsal mücadeleye adanmıştır. Romanda Nihat

ve İclal'in vatanın kurtuluşunu ve milletin iyiliğini kendi duygularından üstün tuttuğu görülür. Bu bakımdan eserde, aşka dair duygular ikinci plandadır.

Halâs; gerçek olaylara, kişilere ve mekânlara dayanan bir eserdir. Romanda, Mustafa Kemal'in liderliğindeki Milli Mücadele dönemi, tarihi olgu ve olaylara bağlı kalınarak anlatılmıştır. Tarihi bir dönemi ve döneme ilişkin bilgileri aktaran roman, bu bakımdan, tür olarak tarihi roman ile kurgu arasında bir yerde durmaktadır. Eserini ülkenin tarihi süreçte içinden geçmiş olduğu çeşitli safhalardan yola çıkarak oluşturan Mehmet Rauf, romanda "gerçeklik izlenimi" vermek yerine "gerçek ve gerçeğe dayanan olaylar"a yer vermiştir. Bu bakımdan Halâs'ın, Türk tarihine ışık tutan bir eser olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Çavdar, Tevfik (2013). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Enginün, İnci (2013). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Gökbilgin, M. Tayyib (2011). *Milli Mücadele Başlarken Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Güngör, Bilgin (2018). "Mehmet Rauf'un Halâs Romanında Aşkın Devingenliği". *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (11): 1-10.
- Kerman, Zeynep (2009). *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Kili, Suna (2007). *Türk Devrim Tarihi*. İstanbul: Türk İş Bankası Kültür Yay.
- Olpak Koç, Canan (2020). "Bireysel Duyarlılıktan Kolektif Disipline: Mehmet Rauf'un Halas Romanı ve Türk Milliyetçisi Nihat". *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(16): 312-331.
- Rauf, Mehmet (1998). *Halâs (Kurtuluş)*. (Haz. Emin Nedret İşli). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Selek, Sabahattin (1976). *Anadolu İhtilâli*. İstanbul: Cem Yay.
- Sivridağ, Abdullah, Gurulkan K., Genç, Y. İ., Küçük, M., Demirbaş,U., Karaca, Y., ve Pakırdağ N. (2007). *Osmanlı Belgelerinde Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Atatürk*. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Tanör, Bülent (2015). *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Törenek, Mehmet (1999). *Roman ve Hikâyeleriyle Mehmet Rauf*. İstanbul: Kitabevi Yay.